

ผลงานเด่นด้านการปรับปรุงพันธุ์ข้าว

สุนิยม ตาปราบ¹

Suniyom Taprab²

การปรับปรุงพันธุ์ข้าวในอดีตดำเนินการโดย กองบำรุงพันธุ์ กรมการข้าว กองการข้าวหรือ สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร จนในปัจจุบันเป็น สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว จากอดีตตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปี พ.ศ. 2555 ได้รับรองพันธุ์ข้าวมาแล้วจำนวน 120 พันธุ์ แบ่งเป็น ข้าวนาสวน ข้าวนาสวนไม่ไวต่อช่วงแสง ข้าวน้ำลึก ข้าวไร่ และข้าวญี่ปุ่น ส่วนกรมการข้าวยุคใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ได้รับรองพันธุ์ข้าวมาแล้วจำนวน 24 พันธุ์ ซึ่งในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานและมหาวิทยาลัยที่ปรับปรุงพันธุ์ข้าว ผลงานเด่นของกรมการข้าวจะจำแนกพันธุ์ข้าวที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ พันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุงมาจากพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์สมัยใหม่ (Modern variety) หรือพันธุ์ปรับปรุง (Improved variety)

ผลงานเด่นในนิเวศน์แบบข้าวนาสวนพันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุงมาจากพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และ กข15 เป็นพันธุ์ข้าวนาสวนนาปีพื้นที่นิยมปลูกและมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในปัจจุบัน ทั้งสองพันธุ์เป็นพันธุ์ข้าวหอมที่มีคุณภาพการหุงต้มดี ข้าวสุกนุ่มเหนียว รสชาติดีเป็นที่ต้องการของตลาด จึงเป็นที่ยอมรับให้ใช้เป็นพันธุ์ในการผลิตข้าวหอมมะลิไทยอันมีชื่อเสียงในตลาดโลก ผลผลิตค่อนข้างต่ำ และปลูกให้ผลผลิตได้ดีเพียงปีละครั้ง แต่เนื่องจากผลผลิตมีราคาแพงที่สุด เกษตรกรจึงพยายามปลูกข้าวหอมมะลินอกฤดูหรือข้าวหอมมะลินาปี

ข้าวนาสวนนาปีฝนอีกพันธุ์เป็นข้าวเหนียว กข6 ซึ่งได้รับการปรับปรุงพันธุ์โดยการชักนำให้กลายพันธุ์โดยใช้รังสีแกมมาจากพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ข้าวเหนียวพันธุ์ กข6 เป็นข้าวเหนียวที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด มีเมล็ดยาวเรียวยาว ข้าวสุกนุ่ม ใสเลื่อมมันเป็นที่ต้องการของตลาด

ส่วนผลงานเด่นสำหรับพื้นที่นาชลประทานซึ่งเป็นพันธุ์สมัยใหม่ที่มีความนิยมปลูกมากที่สุดจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ พันธุ์สุวรรณบุรี 1 ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวนาชลประทานที่มีผลผลิตสูง ต้านทานเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และ พันธุ์ปทุมธานี 1 ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวหอมนาปรังที่มีผลผลิตสูง ข้าวสุกนุ่มมีกลิ่นหอม ค่อนข้างต้านทานต่อเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ทั้งสองพันธุ์ดังกล่าวได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่นจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ส่วนพันธุ์ที่ได้รับความนิยมเป็นเวลายาวนานนับตั้งแต่รับรองพันธุ์ในปี 2536 มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในระหว่างพันธุ์ข้าวนาชลประทานด้วยกัน คือ พันธุ์ชัยนาท 1 เนื่องจากเป็นข้าวเมล็ดยาวเรียวยาว ข้าวกล้องใสเลื่อมมัน เมล็ดแกร่งทำให้มีคุณภาพการสีดีใช้ทำข้าว 100% เป็นที่นิยมของตลาด อีกทั้งใช้ทำข้าวหนึ่งที่มีคุณภาพดี พันธุ์ต่อมาคือ พิษณุโลก 2 เป็นพันธุ์ที่มีผลผลิตสูง ต้นเตี้ยไม่หักล้ม เมล็ดยาวเรียวยาว ต้านทานต่อเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล กลุ่มพันธุ์ดีเด่นที่ได้รับการรับรองพันธุ์ในสมัยของกรมการข้าวยุคใหม่ ได้แก่ กข29 กข31 กข41 และ กข47 เป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ต้านทานต่อเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล

¹ สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว กรุงเทพฯ 10900

Bureau of Rice Research and Development, Rice Department, Bangkok, Thailand 10900

รับรองพันธุ์และแนะนำให้ใช้ปลูกในการลดพื้นที่การระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลอย่างรุนแรงในปี 2552-2553 ในพื้นที่มากกว่า 2 ล้านไร่ ด้วยต้นทุนการผลิตต่ำ ประหยัดค่าใช้จ่ายจากการใช้สารฆ่าแมลงได้เป็นผลสำเร็จจนถึงปัจจุบันยังได้รับความนิยมจากเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และล่าสุดกรมการข้าวได้รับรองพันธุ์ข้าวลูกผสม (Hybrid rice) เป็นพันธุ์แรกของประเทศไทย คือ พันธุ์ กขผ1 เป็นข้าวลูกผสมเมล็ดยาวที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงถึง 1,006 กิโลกรัมต่อไร่

ในนิเวศน์นาข้าวมีพันธุ์ข้าวที่นับว่าเป็นผลงานเด่นของกรมการข้าวคือ ข้าวหอมข้าวลิ้นพันธุ์ กข45 เป็นข้าวลิ้นที่มีคุณภาพเมล็ดดี ข้าวสุกนุ่มมีกลิ่นหอมใช้บริโภคโดยตรงหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เส้นได้ดี และข้าวขึ้นน้ำพันธุ์ข้าวบ้านนา 432 เป็นข้าวขึ้นน้ำที่มีผลผลิตสูง เมล็ดมีคุณสมบัติพิเศษใช้ทำเส้นหมี่ที่มีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด